

Література

1. Конституція України: від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2023)
2. Про правотворчу діяльність: проект Закону України № 5707 від 25.06.2021. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355 (дата звернення: 10.02.2023)
3. Кравчук М., Матола В. Правова політика в сучасній Україні: сутність, особливості формування та реалізації. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 1 (13). 2018. С. 29 – 35.
4. Тернавська В.М. Конституційно-правова політика України та її суб'єкти. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2019. С. 77-80. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/17.pdf (дата звернення: 10.02.2023)
5. Тихомиров Д.О. Теоретико-правові засади державної політики у сфері цивільної безпеки в Україні: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 506 с.

УДК 94(477.8)«1944»(043.2)

Ухач В.З., к.і.н., доцент,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

СУБ'ЄКТИ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ У БОРОТЬБІ З РАДЯНСЬКИМ ТОТАЛІТАРНИМ РЕЖИМОМ У 1944 РОЦІ: СПРОБА АНАЛІЗУ (СУЧАСНА ІСТОРИОГРАФІЯ)

Звільнення території західних земель України від німецьких військ ознаменувало повернення радянського тоталітарного режиму з його карально-репресивною системою, переходом до форсованої реалізації (уже без будь-яких завуальованих елементів, що мали місце в період вересня 1939 – червня 1941 років) планів другої радянизації краю. Західноукраїнське населення, пізнавши гіркий досвід першого урядування совітів на цих теренах, з тривогою очікувало реалізації політики радянизації. Активна ж меншість оформлена в структури українського визвольного руху зі зброєю в руках зустріла ворога номер один.

Метою наукової розвідки є історіографічний аналіз визвольної боротьби націоналістичного підпілля та повстанських відділів з карально-репресивними структурами радянського режиму в 1944 році.

По-перше, науковці зазначають, що керівництво національно-визвольного руху, обравши, попри непрості внутрішні дискусії, шлях подальшої боротьби було морально підготовлене продовжити її. На думку С. Макарчука, політичне і моральне виправдання обрання такого курсу проводу націоналістичного підпілля і керівництво повстанської армії

вбачало в «... ефемерній надії на майбутню війну між західними державами і Радянським Союзом...» [2, с. 210]. До жовтня 1944 року повстанські відділи мали уникати великих бойових дій, зосередившись здебільшого на протидії військам НКВС та охорони тилу Червоної армії. По-друге, пріоритетними завданнями для керівництва національно-визвольного руху стали: максимальне збереження організаційних структур та його бойової спроможності; спротив початковим заходам радянської влади, зокрема утвердженню комуністичної адміністративної системи в краю; підвищення ефективності ідейно-виховної роботи та політичного вишколу насамперед рядових членів самостійницького руху [1, с. 321]. Провід українського визвольного руху усвідомлював і очевидно прогнозував, що в умовах не співмірності протидіючи сил, потужної інформаційно-пропагандистської компанії комуністичного режиму, руйнуванні сподівань на вдалу зовнішньополітичну кон'юнктуру, деморалізаційні моменти з-поміж членства руху лише посилюватимуться. Саме тому значні зусилля проводу були спрямовані на підвищення ефективності роботи пропагандистської реферантури з метою підтримати і посилити морально-психологічний стан серед членства самостійницького руху, і що не менш важливо населення краю, підтримка якого була життєво важливою для ОУН(б) та УПА. По-третє, історики наголошують на проведенні в другій половині 1944 року реорганізації підпільної адміністрації та проводів ОУН(б) та «... переформуванні основних структур УПА» [1, с. 323]. Боротьба повстанських відділів досягає піку своєї напруженості, при цьому боротьба із внутрішніми військами носила системний характер і складала основний напрямок бойової діяльності підпілля. По-четверте, у наукових дослідженнях О. Лисенка, І. Муковського, І. Патриляка, М. Руцького висвітлюється один із системи тактичних заходів українського самостійницького руху, який реалізовується з початком осені 1944 року, «... практику глибоких рейдів на Схід» [3, с. 426] та «... постійного маневрування» [1, с. 326]. На думку науковців такі рейди мали важливе інформаційно-пропагандистське значення, мали за мету спричинити резонанс серед місцевого населення, здобути симпатії та інформацію про умови боротьби в регіоні та створити ефект широкої присутності повстанських структур окрім базових регіонів дислокації. По-п'яте, не випали з поля зору науковців і непрості процеси внутрішньої дискусії в керівництві національно-визвольного руху, спричинені реаліями підрадянської дійсності, і спробами окремих лідерів (М. Степанюка, В. Кука, Я. Бусола) «вдатися до пошуку нових ідеологічних орієнтирів та організаційних форм» [1, с. 326], що дозволило б напрацювати для всіх регіонів загальноприйнятту програму та розширити соціальну базу самостійницького руху. Науковці вказують на негативне сприйняття тодішнім керівництвом ОУН(б) спроб створити Народно-

визвольну революційну організацію (НВРО, липень 1944 р.) і в цілому позитивно оцінюють її розв'язання у контексті монолітності національно-визвольного руху. По-шосте, історики зазначають, що незважаючи на адекватну реаліям зміну та еволюцію тактики боротьби націоналістичне підпілля, відділи УПА до кінця 1944 року понесли важкі втрати.

Отже, вітчизняні науковці суголосні в позиції, що значні втрати насамперед в лавах УПА змусили керівництво українського національно-визвольного руху в листопаді 1944 року дати тверезу оцінку досвіду та урокам десятимісячної боротьби. У переліку окреслених заходів подальшої боротьби І. Патриляк визначає наступні: націоналістичне підпілля мало втримати позиції та здійснити реорганізацію усіх структурних ланок; скоротити кількість реферантур та зробити мережу ОУН(б) більш мобільною; українська повстанська армія мала відмовитися від регулярно-військових дій та остаточно перейти до діяльності партизансько-диверсійними методами [3, с. 434].

Література

1. Лисенко О.Є. Самостійницький рух у 1944 р. В кн.: *Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси* / Дзьобак В.В., Ільющин І.І., Касьянов Г.В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С.В. НАН України; Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2005. С. 321-326.

2. Макаруч С. Радянські методи боротьби з ОУН і УПА 1944-1945 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2004. Вип. 11. С. 210.

3. Патриляк І. *«Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939-1960 роках*. Центр досліджень визвольного руху. Львів: Часопис, 2012. С. 426, 434.

УДК 341(043.2)

Цюрупа М.В., д. філос. н., професор,
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського,
м. Київ, Україна

УКРАЇНСЬКА ГУМАНІТАРНА ТРАДИЦІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВА ВІЙНИ ЯК ФАКТОР ПЕРЕМОГИ У ВІЙНІ ПРОТИ РФ

Довгоочікувана перемога України над рашистами стане знаковою подією XXI століття, бо це уособлена перемога демократії та незламності вільного народу проти тоталітаризму, його антилюдяної філософії знищення етносу із тисячолітньою гуманітарною традицією, це поразка